

Knack

Date : 09/03/2016
Page : 68-73
Periodicity : Weekly
Journalist : Raspoet, Erik

Circulation : 115789
Audience : 0
Size : 1865 cm²

Europawatcher **Janis Emmanouilidis**
tussen Griekse ellende en Europees herstel

'In Griekenland heerst collectieve wanhoop. Dat is nieuw'

Vanuit zijn Brusselse denktank bekijkt Janis Emmanouilidis hoe Europa zich door een historische crisis worstelt. Een gesprek met een Duits-Griekse migrantenzoon over vluchtelingen, de grexit en Angela Merkel. 'Wankelen? Merkels positie is sterker dan ooit!'

DOOR ERIK RASPOET

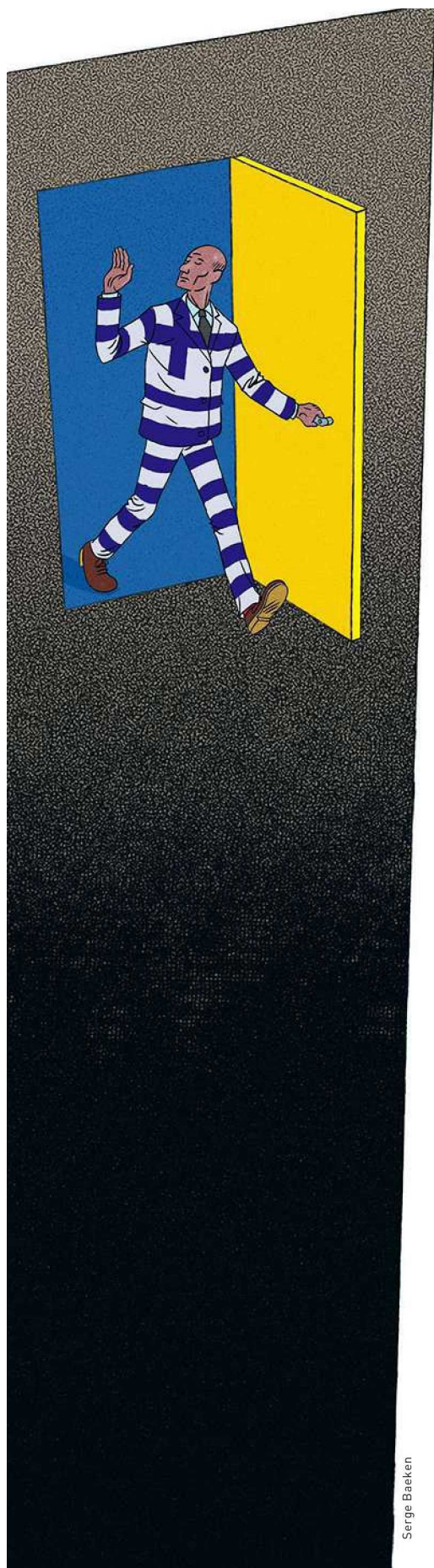
Janis Emmanouilidis (47) is een genereuze kerel. Zijn geplande luchtpauze heeft hij laten schieten, op de gang staat al een Finse cameraploeg klaar voor een volgend interview. Het is hier wel vaker aanschrijven. Brussel heeft geen gebrek aan Europa-watchers, maar Emmanouilidis is een geval apart. Hij werkt voor het European Policy Center (EPC), een invloedrijke denktank die wordt voorgezeten door voormalig Europees president Herman Van Rompuy en voor financiële steun op de Koning Boudewijnstichting mag rekenen. Als directeur van de studiedienst verdiept hij er zich in institutionele hervormingen en buitenlands en economisch beleid. Maar zijn populariteit heeft ook met zijn per-

soonlijke achtergrond te maken: Emmanouilidis is de zoon van een Griekse gastarbeider en een Duitse moeder. 'Migratie is voor mij meer dan een politiek thema, het zit in mijn bloed. Niet alleen van vaderskant, mijn moeder is geboren in Oost-Duitsland, haar ouders zijn in de jaren vijftig naar het Westen gevlucht. Ik ben zelf een halve migrant: ik ben opgegroeid in Duitsland en Griekenland, ben naar Engeland getrokken voor mijn masterstudies, en heb nadien afwisselend in Duitsland en Griekenland gewerkt.'

U bent in 2009 bij het EPC gaan werken, uitgerekend het jaar waarin de Griekse schuldencrisis losbarstte. Hoe hebt u dat als Duits-Griekse analist ervaren?

EMMANOUILIDIS: Het was heftig. Vooral

vorig jaar, toen we akelig dicht bij een grexit stonden. Er zijn dingen gebeurd die ik tien jaar geleden voor onmogelijk had gehouden. Duitsland en Griekenland hebben altijd nauwe betrekkingen onderhouden. Logisch als je weet hoeveel Duitsers in Griekenland werken, er een tweede verblijf hebben of er hun vakanties doorbrengen. Omgekeerd is er een grote Griekse diaspora in Duitsland. Maar de schuldencrisis leek alle wederzijdse begrip uit te wissen, en de grofstes clichés werden van stal gehaald. De luie Grieken die nooit hun beloftes nakomen. De arrogante Duitsers die hun dictaat opleggen. De beeldvorming, met bondskanselier Angela Merkel in nazi-uniform als dieptepunt, was zonder meer ranzig.

Serge Baeken

Zowel de Duitse als de Griekse media kwamen vaak bij u aankloppen. Hebt u dat beeld wat kunnen nuanceren?

EMMANOUILDIS: Ik was inderdaad een van de favoriete experts om beide standpunten tegen elkaar af te wegen. Vooral in Duitsland, want in Griekenland hebben ze dankzij de diaspora iets meer keuze. In de Duitse media was het armoe troef, er werden televisiedebatten over de Griekse schulden crisis gehouden zonder een Griek in het panel. Op een keer mocht een bekende soapacteur het Griekse standpunt vertegenwoordigen. Niet dat hij ook maar enige expertise bezat, maar hij had toevallig Griekse voorouders. Ik zag het als mijn persoonlijke missie om tegen de clichés in te gaan en boven het simplisme uit te stijgen. Bekijk het ook eens door de bril van de Grieken, was mijn boodschap, en verlies vooral het Europese perspectief niet uit het oog want dat valt niet los te koppelen van het Duitse.

Komt het ooit nog goed tussen de voormalige vrienden?

EMMANOUILDIS: Er zullen littekens blijven, zeker omdat de crisis zo lang heeft aan gesleept. Vorig jaar mocht ik de Duitse president Joachim Gauck adviseren aan de vooravond van zijn staatsbezoek aan Athene. Gauck, een intelligente en gematigde politicus die heel goed kan luisteren, is naar Griekenland gegaan met een verzoenende boodschap. Toch was hij verrast door het vijandige klimaat, hij vertelde achteraf dat het nog moeilijker was verlopen dan ik had voorspeld.

Angela Merkel was tijdens de schulden crisis voor veel Grieken de duivel in persoon, maar tijdens de migratie crisis werd ze wereldwijd als 'Mutti Merkel' bejubeld. Hoe kwam dat in Griekenland aan?

EMMANOUILDIS: 'Mutti' zal de Grieken onwennig in de oren blijven klinken, maar Merkel is niet langer de verpersoonlijking van het kwaad. Die rol heeft

ze vorig jaar doorgegeven aan minister van Financiën Wolfgang Schäuble, die een perfecte tegenhanger vond in zijn Griekse collega Yanis Varoufakis, de satan van de Duitse politiek en media. Interessant is de timing van die kentering: tijdens de ontkenning van het grexitdrama. Merkel had redenen om met scherp te schieten, de beslissing van de Griekse premier Alexis Tsipras om een referendum over het zogenaamde derde reddingsplan van de EU en het IMF te organiseren, was een opgestoken middelvinger. Toch heeft ze in die periode gas teruggenomen om een escalatie te vermijden.

Waarom?

EMMANOUILDIS: Omdat ze geen grexit wilde. Kijk opnieuw naar de timing. Het grexitgevaar is pas geweken nadat Tsipras zijn fameuze bocht had gemaakt. Begin juli zeiden de Grieken in een referendum massaal nee tegen extra besparingen. En wat doet Tsipras, de premier die zelf voor die nee-stem had geijverd, twee weken later? Hij sluit een akkoord met Europa en het IMF over

een nieuw pakket besparingen. Ik heb flink gezweet om die bocht in Duitsland uit te leggen, maar eigenlijk is het niet zo moeilijk. Tsipras was zelf tot het inzicht gekomen dat de koers die hij voor het referendum volgde recht naar een grexit leidde – een scenario van rampzalige gevolgen voor het land én voor zijn partij. Uiteindelijk zagen ook de Griekse kiezers dat in, want in september heeft hij met Syriza de verkiezingen ruim gewonnen.

Maar we hadden het over de bocht van Merkel.

EMMANOUILDIS: Die werd door twee strategische overwegingen ingegeven. Merkel beseftte dat een grexit een reële bedreiging voor de muntunie kon vormen. Het einde van de eurozone, dat is wel het laatste wat ze als Duitse kanselier wenst. Bovendien was de Griekse crisis ►

'De Europese Unie schuifelt stapje voor stapje de goede richting uit.'

► nog niet bezworen toen de nog gevaarlijker migratiecrisis de kop opstak. Voor Merkel een bewijs te meer dat ze Griekenland te allen prijze aan boord moest houden, al was het maar vanwege zijn ligging als transitland voor migranten aan de rand van het woelige Midden-Oosten. **Angela Merkel staat in eigen land onder immense druk. Veertig parlementsleden van haar eigen CDU hebben zich gedistantieerd van haar opengrenzen-beleid, zusterpartij CSU ook. Intussen piekt de extreemrechtse AfD in de peilingen en groeit de algemene frustratie over de 1,1 miljoen vluchtelingen die vorig jaar werden geregistreerd. Wankelt haar positie?**

EMMANOULIDIS : Ze staat vol in de wind, en die wind voelde nooit kouder dan vandaag. Alleen al de veelbesproken oudejaarsnacht in Keulen heeft veel schade berokkend. Maar wankelen? Ze was diep weggezakt, maar de voorbije weken zie je haar populariteit weer stijgen. Dat heeft veel te maken met de voorzichtige hoop die is gerezen in de Europese vluchtelingen crisis.

Voorzichtige hoop? De situatie is nooit zo chaotisch geweest. Aan de Macedonische grens spelen zich mensonterende taferelen af, Griekenland telt al meer dan 30.000 gestrande vluchtelingen.

EMMANOULIDIS : Bekijk het totale plaatje. De beslissing van Oostenrijk om quota te hanteren heeft de Balkanlanden verplicht om hun grenzen te sluiten. Er valt veel te zeggen over de onderliggende, nationaal-politieke afwegingen, maar die kettingreactie heeft wel de kans gecreëerd om de stroom weer onder controle te krijgen. Dat is precies wat het Duitse publiek van Angela Merkel verwacht. Er is nog altijd veel steun voor haar humanitaire visie: ze wil niet horen van gesloten grenzen, het is onze plicht om vluchtelingen te helpen, maar de aantallen moeten wel naar beneden. Wel,

Janis Emmanouilidis

1969: geboren in Duitsland, moeder is Duitse, vader is een Griekse gastarbeider.
1988-1994: behaalt MBA aan de Universität Erlangen-Nürnberg. Studeert tegelijk International Relations and Strategic Studies aan University of Lancaster.
1995-2009: wetenschappelijk onderzoeker aan Institut für Europäische Politik (Bonn), Center for Applied Policy Research (München), Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (Athene).
2009: senior analyst European Policy Center (EPC) in Brussel
2011: hoofd studiedienst EPC.

goede richting schuift. Niet dat er een echte oplossing in zit – daarvoor is de vluchtelingen crisis veel te complex, met tal van externe factoren waarop Europa geen grip heeft. De zaak onder controle brengen is het hoogst haalbare.

De glansrol van Donald Tusk is opvallend, want hij kreeg al veel kritiek vanwege zijn passiviteit. Hoe schat u de Poolse ex-premier in, die Herman Van Rompuy opvolgde?

EMMANOULIDIS : Ik vond hem sterk tijdens de onderhandelingen met de Britse premier David Cameron over de voorwaarden om een brexit te vermijden. Oké, tijdens zijn eerste ambtsmaanden, toen de Griekse schulden crisis opflakkerde, kwam hij niet uit de verf. Maar in de laatste rechte lijn naar het derde reddingsplan was hij bepalend, samen met de Europese Commissie. Dat heeft Merkel erg gewaardeerd – je ziet trouwens hoe die twee elkaar nu ook in de vluchtelingen crisis hebben gevonden.

Weet u, er wordt vaak gespot met

daar kunnen de meeste Duitsers achter staan, rabiëte tegenstanders uitgezonderd.

Intussen zit er ook beweging in het diplomatieke front. De reis van Europees president Donald Tusk naar Athene en Ankara heeft voor een stroomversnelling gezorgd. Resultaat: een globaal akkoord tussen Europa en Turkije, een typische packagedeal met lekers voor alle betrokken partijen. Niet alle details zijn bekend, maar het zal onder meer een nieuw spreidingsplan omvatten om de migratiedruk op Turkije en Griekenland te verlichten, vermoedelijk door een luchtbrug op te starten. Hoe dan ook, voor het eerst sinds het uitbreken van de crisis leeft de indruk dat Europa stapje voor stapje in de

Merkels *coalition of the willing*, de groep van landen en leiders die haar humanitaire migratiestandpunten delen. Dat de leden plenair kunnen vergaderen in een telefooncel, wordt gezegd. Maar het beeld van de eenzame, geïsoleerde kanselier klopt van geen kanten. In feite is haar positie sterker dan ooit.

Dat zult u toch eens moeten uitleggen.

EMMANOULIDIS : In Berlijn zie ik niemand die haar kan vervangen, in haar eigen partij noch in de oppositie. Maar ook in andere Europese hoofdsteden leeft het besef: Duitsland is meer dan ooit de drijvende kracht van de Unie, en Angela Merkel zit als ervaren chauffeur aan het stuur. Dat was altijd al zo, Duitsland werpt nu eenmaal zijn demografische en economische gewicht in de schaal. Maar sinds het uitbreken van de schulden crisis in 2009 doet het bijna pijn aan de ogen. De andere lidstaten hebben Merkel haast gesmeekt om de leiding te nemen. Iedereen vindt het ook vanzelfsprekend dat ze diezelfde rol in de migratie crisis speelt, ook al is de binnenlandse druk heel verschillend. Anders dan voor de Grieken, de Spanjaarden of de Ieren was de schulden crisis voor de Duitsers iets abstracts. Maar de migratie crisis is voor iedereen zichtbaar en voelbaar.

Niet Tusk maar Merkel is dus de echte president van Europa...

EMMANOULIDIS : (lacht) Zo zou ik het zelf nooit durven te zeggen, maar het klopt dat er zonder Duitsland niets beweegt in de Unie. Dat zegt natuurlijk veel over de zwakheid van andere landen, én die dominantie is een weeffout in de Europese constructie. Op termijn moeten er institutionele hervormingen komen, maar daar is nu even geen tijd voor. Europa heeft de handen vol met verschillende crisissen tegelijk: Griekenland, Oekraïne, de brexit, dat zijn stuk voor stuk al erg ingewikkelde dossiers. Als daar nog eens een megacomplexe vluchtelingen crisis bovenop komt, is het alle hens aan dek. Op zo'n moment wil niemand Angela Merkel zien wankelen. Dat doet ze ook niet, ze beseft beter dan wie ook wat er op het spel staat: de toekomst van Europa, maar ook haar eigen politieke erfenis. Momenteel investeert ze veel politiek kapitaal in de migratie crisis. Via de Europese instellingen, maar ook unilateraal. Denk maar aan hoe ze twee weken voor de Turkse parlementsverkiezingen naar Ankara vloog voor een onderonsje met Recep Tayyip Erdogan. ►

Dimitar Dilkov/AFP

VLUCHTELINGENKAMP AAN DE GRIEKSI-MACEDONISCHE GRENS: 'De Grieken hebben zich verbazingwekkend solidair getoond. De officiële opvang bleef zwaar in gebreke, maar er stonden duizenden vrijwilligers klaar.'

► **De Turkse president kon zijn vreugde niet op. Een betere campagne stunt kon hij zich niet dromen.**

EMMANOULIDIS: Realpolitik van het zuiverste water. Merkel redeneerde dat Erdogan sowieso aan de macht zou blijven. Dan leek zo'n bezoekje wel opportuun, want zonder Turkije is er zelfs geen begin van een doorbraak in de vluchtelingencrisis.

In september hebben de Europese ministers van Binnenlandse Zaken een spreidingsplan voor 160.000 vluchtelingen goedgekeurd. Een half jaar later zijn er amper 600 opvangplaatsen gerealiseerd. Dat is beschamend, maar het ergste is dat niemand er nog van opkijkt. Wie gelooft nog in het probleemoplossende vermogen van Europa?

EMMANOULIDIS: Ik begrijp de ontgoocheling. Elke maand kondigt de Europese ministerraad maatregelen aan, en die worden niet of half uitgevoerd. Het spreidingsplan van september is natuurlijk een kras voorbeeld. Die beslissing werd met een gekwalificeerde meerderheid doorgedrukt, dik tegen de zin van een aantal Oost-Europese lidstaten. Die hebben veel kritiek gekregen, maar de waarheid is dat het spreidingsplan evenmin

werd uitgevoerd door landen die het wel hadden goedgekeurd. Dat is een les, we moeten andere manieren zoeken om het nieuwe spreidingsplan uit te voeren.

Maar de vraag was of Europa mislukt is als instrument om crisissen aan te pakken. Ik wil daar geen slogans over verkopen. Mag ik nog eens herinneren aan de uitzonderlijke complexiteit van deze *pluricrisis*? En wat is het alternatief? Hoe zouden we al die ingewikkelde problemen zonder Europa moeten aanpakken? Elk land afzonderlijk met zijn eigen nationale agenda? Dat zou de chaos er echt niet op verkleinen.

Landen zoals Slowakije en Hongarije hebben vlakaf nee gezegd tegen het vorige spreidingsplan. We hoeven geen moslims, gaf de Slowaakse premier Robert Fico als voornaamste reden. Moeten we die landen verplichten, desnoods met financiële sancties, om hun deel van de last te dragen?

EMMANOULIDIS: Ik zou in zo'n polariserend dossier voorzichtig zijn met dreigementen. Voor je het weet, speel je in de kaart van de populisten, die dan des te harder roepen dat het allemaal de schuld van Europa is. Politieke druk uitoefenen mag wel, en met incentives

bereik je vaak meer dan met sancties. Ook hier moet je begrip proberen op te brengen voor de argumenten van de tegenpartij. Heel wat Oost-Europeanen snappen oprecht niet waarom ze solidair zouden moeten zijn. 'Na alles wat wij zelf hebben moeten doorstaan!' roepen ze verongelijkt. 'Want waar was de solidariteit toen wij achter het IJzeren Gordijn, aan de verkeerde kant van de geschiedenis, leefden?'

En laten we wel wezen, de kritiek is ook niet altijd even doordacht. De Hongaarse premier Viktor Orban heeft een punt als hij zegt dat hij gewoon de Europese regels toepast. Grenzen dicht, want volgens de Dublinverordening vallen asielzoekers onder de verantwoordelijkheid van het eerste land waar ze de Schengenzone hebben betreden, Griekenland dus. Zo zie je maar hoe ironisch de geschiedenis kan zijn. Toen Dublin tot stand kwam, hadden landen zoals Duitsland perfect een spreidingsmechanisme kunnen inbouwen. Griekenland, Italië en Spanje, destijds de voornaamste toegangslanden, hadden niets liever gewild dan wat Europese solidariteit. Die is er niet gekomen, uit kortzichtigheid.

EUROPA

Terug naar de economie: is de grexit nu definitief van de baan?

EMMANOULIDIS: Het risico is toch vele malen kleiner dan vorige zomer. Toch is er weinig reden om te juichen. Toen ik er laatst was, werd ik getroffen door de collectieve wanhoop die zich van de Grieken meester heeft gemaakt. Dat is nieuw. Zelfs vorig jaar, op het hoogtepunt van de crisis, toen een fatale bankrun in de lucht hing, bleven de Grieken in Europa geloven. Griekse peilingen zijn niet altijd even accuraat, maar feit is dat een ruime meerderheid vond dat Griekenland in de EU en binnen de eurozone moest blijven. Dat vertrouwen is nu compleet zoek, ik proefde vooral bitterheid en diepe ontgoocheling. In Europa, maar ook in Alexis Tsipras. Ook dat is nieuw, want tot voor kort was Tsipras een soort poli-

'Oost-Europa heeft veel kritiek gekregen, maar het spreidingsplan werd evenmin uitgevoerd door landen die het wél hadden goedgekeurd.'

tieke tovenaars die met alles wegwamen. De verkiezingsoverwinning na zijn spectaculaire referendumbocht valt niet te verklaren zonder zijn unieke persoonlijkheid. Tsipras was de man met de schone handen, de integere, hardwerkende, charismatische politicus zonder banden met het gehate establishment van de traditionele partijen. Lange tijd geloofden de Grieken zijn verhaal dat ze door de zure appel van de reddingsplannen moeten bijten, en dat daarna betere tijden zouden aanbreken, met budgettaire ruimte om de beloften van zijn verkiezingsprogramma te realiseren. Dat verhaal wordt niet meer geslikt. Het duurt te lang, de economische motor wil niet aanslaan, armoede en werkloosheid blijven toenemen. Nu komt daar nog een nieuwe fase in de migratiecrisis bovenop. Griekenland dreigt van een

transitland in een aankomstland te veranderen, met tienduizenden vluchtelingen die langdurige opvang nodig hebben.

Kunnen we van de Grieken solidariteit eisen terwijl ze zelf aan de grond zitten?

EMMANOULIDIS: Het is afwachten of de vluchtelingenstroom nog groeit, maar sowieso hebben de Grieken Europese hulp nodig. Die is ook al toegezegd: Europa wil 700 miljoen noodsteun uitrekken. De Grieken zelf hebben zich tot dusver verbazingwekkend solidair getoond. De officiële opvang bleef zwaar in gebreke, maar er stonden duizenden vrijwilligers klaar om de vluchtelingen te helpen. 'Wij zitten misschien in de miserie,' was de mentaliteit, 'maar deze mensen zijn er nog veel erger aan toe.' Dat is de positieve kant van de hele migratiecrisis: de burgersolidariteit. Ook in Duitsland leeft dat sterk. Daar is de overheid natuurlijk veel slagvaardiger dan in Griekenland, maar zonder de inzet van talloze vrijwilligers zou de opvang er evengoed in de soep draaien. ☑